

รูปแบบและความสำเร็จของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน
กรณีศึกษา : กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลเสาเกา
อำเภอลือชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

Model and the Success of Financial Immunity in Community :
Case Study of Saopao Community Welfare Fund,
Sichon District, Nakhon Si Thammarat.

วิชิต จรุงสุจริตกุล^{1*} พรเพ็ญ สุขหนู² และชฎาภรณ์ ณ นคร¹
Wichit Charungsutjaritkul^{1*}, Pornpen Suknu² and Chadaphorn Na Nakorn¹

¹ อ., ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 80280

² อ., ประจำหลักสูตรบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 84100

¹ Lecturer, Faculty of Management Sciences Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, 80280, Thailand

² Lecturer, Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University, 80280, Thailand

* Corresponding author: E-mail address : wichit_jar@nstru.ac.th

(Received: October 2, 2019; Revised: January 3, 2020; Accepted: February 3, 2020)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพความสำเร็จในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน (2) เปรียบเทียบความสำเร็จในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของกองทุนจำแนกตามระดับสุขภาพทางการเงิน (3) วิเคราะห์องค์ประกอบของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน และ (4) หารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 300 คน ส่วนในเชิงคุณภาพใช้การสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาสภาพความสำเร็จในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนพบว่า ระดับสุขภาพทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง (7 – 15 คะแนน) มากที่สุด ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนพบว่า ปัจจัยที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่สำคัญได้แก่ (1) คณะกรรมการมีทักษะและความชำนาญด้านการบริหารจัดการ (2) สมาชิกสวัสดิการชุมชนมีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน และ (3) การเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่วนผลวิเคราะห์องค์ประกอบของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนด้วยวิธี Principal Component Analysis สกัดได้ตัวแปรสำคัญ คือ (1) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน (2) ด้านความเข้าใจในฐานคิด (3) ด้านการเชื่อมโยงบูรณาการ (4) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการให้เป็นรายได้ และ (5) ด้านการพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตสุดท้ายนำข้อมูลทั้งหมดมารวมในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำข้อมูลมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าแล้วสรุปเป็นรูปแบบและความสำเร็จของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน

คำสำคัญ: ภูมิคุ้มกันทางการเงิน สวัสดิการชุมชน

Abstract

This research article aimed to (1) study the state of financial immunity of the community; (2) compare the success of the financial immunization of the fund which classified by financial conditional level; 3) analyze the components of financial immunization; and (4) finding a model for community financial immunization by asking a sample of 300 people and a focus group. The results of the success of the financial immunity of the community found that most of the financial condition level were at the medium level (7 - 15 points). The results of comparison of differences of opinions towards fund management found that factors that had significant statistically differences were (1) the committee has management skills and expertise; (2) community welfare members had a shared ownership awareness; and (3) participation in learning exchange activities. The analysis of the components of financial immunization of the community using Principal Component Analysis Method which extracting important variables were (1) immunity; (2) cognitive understanding; (3) integration linking; (4) management model to be revenue; and (5) development and improving the quality of life. Finally, to combine all the data in qualitative data analysis and confirm the data using the triangular technique then summarize it into the model and the success of the community financial immunity.

Keywords: Financial Immunity, Community Welfare

บทนำ

จากข้อมูลของสถาบันคินันแห่งเอเชียพบว่า หนี้ครัวเรือนปัจจุบันอยู่ที่ระดับร้อยละ 85 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (จีดีพี) อีก 2-3 ปี จะเป็นร้อยละ 87 และถ้ารวมหนี้สินนอกระบบที่เก็บข้อมูลไม่ได้ด้วย ก็น่าจะมากกว่านี้ถึงเกือบร้อยละ 100 ปัญหาทางการเงินเรื่องหนี้สินกลายเป็นปัญหาที่ฉุดรั้งให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยต่ำลงในระยะต่อไป หากภาครัฐไม่เร่งหามาตรการแก้ไขเสียแต่ตอนนี้ ซึ่งการแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือนต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค ภาครัฐด้วย ทั้งนี้ ทางสถาบันได้ทำการวิจัยถึงสาเหตุของปัญหานี้ครัวเรือน ซึ่งพบว่ามาจาก 3 ปัจจัย คือ ประชาชนไม่มีความรู้ทางการเงินที่ถูกต้องยังไม่มีวินัยและการจัดการใช้ จ่ายอย่างเป็นระบบ รวมถึงปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน กลุ่มที่มีพฤติกรรมก่อหนี้สูงที่สุดได้แก่ กลุ่มนักศึกษา กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงาน รายได้ต่ำโดย 3 กลุ่มนี้ ถือเป็นฐานประชากรหลักของประเทศด้วยสัดส่วนต่อประชากร ร้อยละ 18 ร้อยละ 24 และร้อยละ 38 ตามลำดับ [1] และจากรายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ประจำปี พ.ศ. 2559 โดยธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่า ครัวเรือนที่ไม่สามารถเข้าถึงหรือเลือกจะไม่ใช้บริการจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ส่วนใหญ่มีฐานะการเงินไม่ดีหรือรายได้ไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจในบริการ ไม่กล้าไปติดต่อเพราะกลัวถูกปฏิเสธ และไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ ทั้งนี้ หากพิจารณาพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินหรือเจ็บป่วย ใช้ในยามเกษียณ และใช้บริหารรายรับ-รายจ่ายตามลำดับ โดยฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินเฉพาะกิจเพื่อออมเงินเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนมีการวางแผนและเริ่มออมเงินเพื่อยามเกษียณ ลดลงจากร้อยละ 59 ในปี 2556 เป็นร้อยละ 44 [2] ภาครัฐจึงต้องการส่งเสริมการออมของแรงงานนอกระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเหล่านี้ อีกทั้งเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐที่ต้องดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว

รัฐบาลสมัยที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี และนายกรณ์ จาติกวณิช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการเป็นอย่างมาก โดยได้ประกาศว่าจะส่งคมสวัสดิการ 2560 จึงมีการจัดสวัสดิการอื่นนอกเหนือจากการจัดสวัสดิการชุมชนพื้นฐาน สถานการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนขณะนี้หน่วยงานต่าง ๆ ได้เสนอนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมเน้นการกระจายการจัดสวัสดิการสังคมสู่การจัดการตนเองโดยชุมชนท้องถิ่น สำหรับนโยบายสำคัญประกอบด้วย (ร่าง) พรบ.กองทุนการออมแห่งชาติ สวัสดิการแรงงานนอกระบบ (มาตรา 40) เป็นต้น ทิศทางสำคัญในการจัดความสัมพันธ์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน คือ การเชื่อมโยงสวัสดิการชุมชนกับนโยบายสำคัญ รวมถึงการบูรณาการสวัสดิการชุมชนสู่การปฏิบัติการระดับพื้นที่ พร้อมทั้งขับเคลื่อนการทำงานร่วมกับประเด็นอื่นและการวางแผนทิศทางให้เห็นทิศทางกองทุนสวัสดิการในอนาคตระยะยาว 3-5 ปี เพื่อวิเคราะห์ความยั่งยืนและการขยายผล หรือแม้กระทั่งการขยายบทบาทกองทุนสวัสดิการชุมชนไปสู่การดูแลสวัสดิการชุมชนในทุกเรื่อง [3]

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของการให้บริการทางการเงินระดับฐานราก (Microfinance) นั้นมีแนวคิดจาก Muhammed Yunus เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดโดยอาศัยทฤษฎีที่ว่า เงินเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) สินเชื่อเป็นเสมือนเงินจึงสามารถสร้างทุน (Capital creation) และช่วยให้เกิดการจัดการหมุนเวียนเงินเพื่อการลงทุนและการบริโภคมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ได้รับสินเชื่อสามารถจัดการกับภาวะที่ไม่เอื้ออำนวยแบบฉับพลัน (Negative shock) จนไม่ต้องตกอยู่ในภาวะที่ยากจนมากขึ้น

เนื่องจากการเข้าถึงระบบการเงินเชิงพาณิชย์นั้นมิใช่เรื่องง่าย มีความซับซ้อน และผู้ขอสินเชื่อต้องมีสินทรัพย์เป็นหลักประกัน ทำให้บุคคลที่มีรายได้น้อยที่การศึกษาไม่เพียงพอ และไม่มีทรัพย์สินเป็นหลักประกันไม่ได้รับสินเชื่อ เพื่อนำไปบริโภคหรือลงทุนให้หลุดพ้นจากวัฏจักรแห่งความยากจน (Vicious cycle) โดย Yunus เห็นว่า ผู้ด้อยโอกาสควรมีสิทธิได้รับโอกาสทางสินเชื่อเท่าเทียมกับบุคคลอื่น เป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชน (Human rights) ที่ประชาชนควรได้รับ ทั้งนี้ ในระยะเริ่มแรก Yunus ได้ทดลองให้เงินสินเชื่อจำนวนไม่สูงนักแก่คนยากจน และพบว่าคนยากจนกลุ่มนั้นได้ใช้เงินไปในการทำธุรกิจขนาดย่อมที่ก่อให้เกิดผลกำไร ซึ่งสามารถช่วยให้คนกลุ่มดังกล่าวหลุดพ้นวัฏจักรแห่งความยากจน [4]

รัฐบาลได้ส่งเสริมกองสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่เกือบทุกตำบลในพื้นที่ ให้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการเข้าถึงบริการทางการเงินและเป็นหลักประกันต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในชุมชน ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสมดุลตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงก็คือ การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ประมาท มีสติในการดำเนินชีวิต ใช้ปัญญาในการคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อวางแผนรองรับและรักษาสมดุลได้ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนนั้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ อย่างไรก็ตาม ต้องมีการดำเนินงานผ่านกองทุนสวัสดิการตำบลในพื้นที่ชุมชน ต้องมีการจัดหมวดหมู่ของปัญหาทั้งเชิงพื้นที่ เชิงประเด็น และเชิงกลุ่มเป้าหมาย โดยการมีส่วนร่วมของคณะทำงานต่าง ๆ ระดับพื้นที่ และมีการประสานข้อมูลให้กับประชาชนได้รับทราบข้อมูลเพื่อให้ชุมชนสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี ซึ่งการแก้ปัญหาชุมชนนั้นจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับผู้ที่อยู่ในพื้นที่ในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ภาคประชาชน ภาครัฐ (ภาคการเมือง) ภาคเอกชน และภาควิชาการช่วยหนุนเสริมในแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่นั้น ๆ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

ในส่วนของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นได้สนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนในการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนและผลักดันให้เกิดแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบคณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด ได้เสริมสร้างรวมถึงติดตามผลการดำเนินงานการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรสวัสดิการชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชไปแล้วนั้น ซึ่งการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนนั้น แท้จริงแล้วเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น ซึ่งจากข้อมูลรายงานสมัชชาสวัสดิการชุมชน นครศรีธรรมราช 2557 [5] มีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสภา เป็นกองทุน ฯ ที่มีผลการดำเนินงานที่ก้าวหน้าโดดเด่นติดต่อกันถึง 3 ปีต่อเนื่อง นับเป็นผลงานที่น่าสนใจ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสภาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในวันข้างหน้าจึงได้ออกแบบระบบการพัฒนาเพื่อขยายผลในการสร้างหลักประกันทางการเงินจนเป็นที่ยอมรับส่งผลให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นในศรัทธาต่อการช่วยเหลือกัน สมาชิกได้รับสวัสดิการ และเกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายกับภาคีภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งยังเกิดการขยายฐานงานพัฒนาในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาให้ชุมชนในมิติต่าง ๆ

กองทุนสวัสดิการชุมชนมีโครงการการจัดสวัสดิการชุมชนผ่านโรงเรียนทั้ง 7 แห่งในพื้นที่เพื่อขยายฐานสมาชิก เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน และสิทธิและผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับ

และที่สำคัญให้เยาวชนเริ่มมีวินัยและวางแผนทางการเงิน ทั้งนี้ นักเรียนที่ฝากเงินกับกองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถถอนเงินคืนได้ และการฝากเงินจะได้อัตราผลตอบแทนร้อยละ 2.5 ต่อปี (ตามหลักดอกเบี้ยทบต้น) สามารถมีเงินออมตอนอายุมากขึ้น อีกทั้ง การสร้างให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน จากเดิมเพียงแค่พื้นฐานที่จัดสวัสดิการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย นั้นย่อมไม่เพียงพอต่อการสร้างความยั่งยืนได้ เพราะจำเป็นต้องจ่ายค่าสวัสดิการต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา จึงได้ชักจูงเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มาสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเงิน ผ่านการออม ให้เข้าใจมูลค่าของเงินตามเวลา ผ่านกระบวนการหาผลตอบแทนจากทางการเงิน การเรียนรู้เรื่องอาชีพที่ยั่งยืน ที่ต้องควบคู่กับฐานทรัพยากรในชุมชน ตลอดจนการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากความโดดเด่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสาเภาได้ดำเนินงานในลักษณะนี้สอดคล้องกับโครงการบำนาญของธนาคารกรามีน (Grameen Pension Scheme) ที่เป็นสถาบันการเงินฐานรากที่ประสบความสำเร็จในบังคลาเทศ ซึ่งครอบคลุมส่วนใหญ่เป็นครอบครัวแบบมีสมาชิกหลายช่วงอายุคน สิบปีต่อมา ผู้ก็จะได้รับเงินเก็บเท่าตัวกับเงินที่ฝากไปผลตอบแทนดังกล่าวถือว่าสูงและลูกค้าสามารถสะสมเงินก้อนใหญ่ได้จากการคิดอัตราแบบทบต้นทบดอก [6]

ข้อมูลข้างต้นจึงเป็นประเด็นคำถามการศึกษาในครั้งนี้ มุ่งที่จะตอบคำถาม คือ ความสำเร็จดังกล่าวข้างต้นของการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสาเภา ที่สามารถดำเนินงานได้จนสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ควรศึกษาวิจัย ซึ่งหากค้นพบรูปแบบ/แนวทางที่ดี ที่สามารถนำไปใช้ขยายผลให้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้ จะเป็นประโยชน์มหาศาลต่อการสร้างหลักประกันทางการเงินที่ดี ตามหลักการสร้างภูมิคุ้มกันตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้หากได้คำตอบจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์มหาศาลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน [7] กล่าว คือ เป็นรูปแบบการพัฒนาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่การกินอยู่แต่พอดี ทางสังคมเน้นสุขภาพจิตที่ดีของคนในชุมชน ผู้คนมีความรักสามัคคี มีจิตใจเอื้ออาทรต่อกัน และด้านทรัพยากรมุ่งเน้นการใช้อย่างระมัดระวัง ในที่สุดจะทำให้ผู้คนมีสุขภาพกายและจิตใจดี นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี จนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพความสำเร็จในการการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนทั้งของสมาชิกและของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพความสำเร็จในการจัดการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล จำแนกตามระดับภูมิคุ้มกันจากสุขภาพทางการเงิน
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสาเภา
4. เพื่อหารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน ที่ดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) [8] ในส่วนของเชิงปริมาณได้มีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรเป้าหมายที่ได้รับการแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและใช้

แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ส่วนเชิงคุณภาพนั้นมีการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) และตรวจสอบโดยการโยงสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างของกองทุนสวัสดิการชุมชนและผู้รับประโยชน์จากการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน จากตัวอย่าง 297 ตัวอย่าง (กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสุ่มของเครจซี่และมอร์แกน [9] จากประชากรสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนในตำบลเสาภา มีทั้งสิ้น 1,324 คน ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อน (e) $\pm$ ร้อยละ 5 ได้ขนาดได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 297 คน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 300 คน เพื่อป้องกันแบบสอบถามที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

ข้อมูลที่นำมาศึกษาได้มาจากแบบสอบถามการวิจัยที่มีคุณภาพ โดยตรวจสอบตามตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 4 คน ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องรวมทั้งฉบับเป็น 0.896 และมีสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟา เมื่อนำเครื่องมือไปลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง 30 คน คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของเครื่องมือชุดนี้ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงทั้งฉบับเป็น 0.938

การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตามหลักสถิติเชิงพรรณนาเพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาสภาพความสำเร็จในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนทั้งของสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสาภา

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความแตกต่างของระดับคะแนนความคิดเห็นเปรียบเทียบความคิดเห็น จำแนกตามระดับสุขภาพทางการเงินตามแบบทดสอบสุขภาพทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย [10] โดยมีการวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับคะแนนความคิดเห็นนำมาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน จำแนกตามระดับสุขภาพทางการเงินมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Anova) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และการทดสอบความแตกต่างแบบรายคู่ใช้วิธีการ Post Hoc ของ Least – significant Difference (LSD)

ส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์หารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน ผู้วิจัยได้นำเอาประเด็นสำคัญที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป องค์ประกอบที่สกัดได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณมา ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำร่างรูปแบบแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนที่ดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ที่ได้พัฒนาขึ้นแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 18 คน แล้วตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) และการสนทนากลุ่ม ตามหลักของการวิจัยเชิงคุณภาพ [11]

ผลการศึกษา

1.1 การศึกษาสภาพความสำเร็จในการการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนทั้งของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

ส่วนที่ 1 จากตารางที่ 1 การวัดภูมิคุ้มกันทางการเงิน ผู้วิจัยได้ใช้การวัดระดับสุขภาพทางการเงิน

แบ่งช่วงคะแนนเป็นคะแนน ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบสุขภาพทางการเงินของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ซึ่งเป็นการวัดทักษะทางการเงินตามแบบขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) [12] แบ่งโครงสร้างการวัดเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และด้านทัศนคติทางการเงินระดับสุขภาพทางการเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม จากแบบวัดระดับสุขภาพทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ระดับปานกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.70 รองลงมา เป็นระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 16.30 และระดับอ่อนแอน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ระดับภูมิคุ้มกันทางการเงิน

ระดับสุขภาพทางการเงิน	จำนวน (n = 300)	ร้อยละ
ระดับอ่อนแอ	6	2.00
ระดับปานกลาง	245	81.70
ระดับดีมาก	49	16.30
การออมและหนี้สิน		
ภาระหนี้สิน		
ไม่มี	113	37.70
มี	187	62.30
การมีเงินออมของครอบครัว		
ไม่มี	72	24.00
มี	228	76.00

ในด้านความสำเร็จที่เป็นผลมาจากการบริหารจัดการของกองทุน ฯ ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้านพบว่า ความคิดเห็นในด้านการนำองค์กร (กองทุน) พิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ชัดเจน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.56 ส่วนด้านอื่น ๆ ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความเข้าใจในหลักคิด และอุดมการณ์ของสวัสดิการชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.50 ความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมและด้านการให้ความสำคัญกับสมาชิก ความคิดเห็นทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ให้การดูแลอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่สมาชิก ค่าเฉลี่ย 3.47 สวัสดิการต่าง ๆ ของกองทุน ฯ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ค่าเฉลี่ย 3.45 สมาชิกสวัสดิการชุมชนมีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมกัน ค่าเฉลี่ย 3.43 ความคิดเห็นด้านเครือข่ายความร่วมมือ ความคิดเห็นทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดการยกระดับการพัฒนาขยายผลและเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นอื่น ๆ ไปช่วยเหลือคนในชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.49 เกิดเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับพื้นที่ และมีการประชุมแลกเปลี่ยนแนวทางการดำเนินการและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ย 3.47 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการนำองค์กร			
1. คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความเข้าใจในหลักคิด และอุดมการณ์ของสวัสดิการชุมชน	3.50	0.79	ปานกลาง
2. คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ	3.50	0.75	ปานกลาง
3. คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีทักษะและความชำนาญด้านการบริหารจัดการ	3.31	0.86	ปานกลาง
4. มีโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ชัดเจน	3.56	0.77	มาก
5. กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงระเบียบข้อบังคับให้มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน	3.25	0.75	ปานกลาง
6. กองทุนสวัสดิการชุมชนมีรูปแบบการบริหารจัดการทุนใน กองทุน ฯ ให้เกิดรายได้หรือผลตอบแทนมากขึ้น	3.19	0.89	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมและด้านการให้ความสำคัญกับสมาชิก			
7. สมาชิกสวัสดิการชุมชนมีความรู้ความเข้าใจฐานคิดสวัสดิการชุมชน	3.33	0.68	ปานกลาง
8. สมาชิกสวัสดิการชุมชนมีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมกัน	3.43	0.80	มาก
9. สมาชิกกองทุนมีได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน	3.21	0.83	ปานกลาง
10. สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้/แลกเปลี่ยนประสบการณ์	3.37	0.85	ปานกลาง
11. สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชุมกองทุนฯหรือประชุมประจำปี	3.28	0.89	ปานกลาง
12. สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการประชุมกองทุนฯ	3.23	0.90	ปานกลาง
13. เจ้าหน้าที่ให้การดูแลอำนวยความสะดวกในการให้บริการ	3.47	0.90	ปานกลาง
14. สวัสดิการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของกองทุนฯ ทำให้คุณภาพชีวิตของ สมาชิกดีขึ้น	3.45	0.75	ปานกลาง
ด้านเครือข่ายความร่วมมือ			
15. เกิดเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับพื้นที่ และมีการประชุมแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง	3.47	0.70	ปานกลาง
16. เกิดการพัฒนาคุณภาพของกองทุนฯ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบเครือข่ายระดับพื้นที่	3.39	0.80	ปานกลาง
17. กองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดการบูรณาการกับกองทุนอื่น ๆ หรือกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ในชุมชนไปสู่การพึ่งตนเอง	3.41	0.80	ปานกลาง
18. กองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดการยกระดับการพัฒนาขยายผลและเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นอื่น ๆ ไปช่วยเหลือคนในชุมชน	3.49	0.77	ปานกลาง
19. กองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับความสนับสนุนจากภาคีทั้งที่เป็นเงินและไม่เป็นเงิน	3.44	0.74	ปานกลาง

1.2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบสภาพความสำเร็จในการจัดการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลจากการบริหารจัดการ จำแนกตามระดับภูมิคุ้มกันจากสุขภาพทางการเงิน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน จำแนกตามระดับสุขภาพทางการเงินของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ข้อที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ (1) คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีทักษะและความชำนาญด้านการบริหารจัดการ (2) สมาชิกสวัสดิการชุมชนมีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมกัน (3) สมาชิกมีการเข้าร่วมกิจกรรมในแปลงเรียนรู้/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (4) เจ้าหน้าที่ให้การดูแลอำนวยความสะดวกในการให้บริการ และ (5) กองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับความสนับสนุนจากภาคีหรือภาครัฐ ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ดังตารางที่ 3

ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงนำไปเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple comparisons) ด้วยวิธี Least - significant Difference (LSD) ผลวิเคราะห์ความแตกต่างเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน จำแนกตามระดับสุขภาพทางการเงิน ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ปัจจัยที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 5 ข้อ ได้แก่ (1) คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีทักษะและความชำนาญด้านการบริหารจัดการ (2) สมาชิกสวัสดิการชุมชนมีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมกัน (3) สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมในแปลงเรียนรู้/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (4) เจ้าหน้าที่ให้การดูแลอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ตนเอง และ (5) กองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับความสนับสนุนจากภาคีหรือภาครัฐ จากนั้นเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนมากขึ้น จึงนำไปเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple comparisons) ด้วยวิธี Least – significant Difference (LSD) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสุขภาพทางการเงินที่ระดับดีมาก ปานกลาง และระดับอ่อนแอ มีผลต่อการระดับความคิดเห็นแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนดัง 5 ข้อ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความแตกต่างเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน จำแนกตามระดับสุขภาพทางการเงิน

รายการตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ด้านการนำองค์กร						
1. คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีทักษะและความชำนาญด้านการบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	7.13	2	3.56	4.91	0.008**
	ภายในกลุ่ม	215.41	297	0.72		
	รวม	222.54	299			
2. สมาชิกสวัสดิการชุมชนมีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	10.56	2	5.28	8.66	0.000**
	ภายในกลุ่ม	181.10	297	0.61		
	รวม	191.66	299			
3. สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมในแปลงเรียนรู้/แลกเปลี่ยนประสบการณ์	ระหว่างกลุ่ม	8.46	2	4.23	6.04	0.003**
	ภายในกลุ่ม	207.72	297	0.69		
	รวม	216.18	299			

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความแตกต่างเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน
จำแนกตามระดับสุขภาพทางการเงิน (ต่อ)

รายการตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
4. เจ้าหน้าที่ให้การดูแลอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่สมาชิก	ระหว่างกลุ่ม	11.17	2	5.58	7.16	0.001**
	ภายในกลุ่ม	231.61	297	0.78		
	รวม	242.78	299			
5. เกิดการพัฒนาคุณภาพของกองทุนฯ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบเครือข่ายระดับพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	3.86	2	1.93	3.06	0.048**
	ภายในกลุ่ม	187.50	297	0.63		
	รวม	191.37	299			
6. กองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับความสนับสนุนจากภาคีหรือภาครัฐ ทั้งที่เป็นเงิน และไม่ใช้เงิน	ระหว่างกลุ่ม	5.89	2	2.94	5.39	0.005**
	ภายในกลุ่ม	162.14	297	0.54		
	รวม	168.03	299			

**p-value < 0.05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) ด้วยวิธี Least - significant Difference (LSD)

รายการตัวแปร	(I) ระดับสุขภาพทางการเงิน	(J) ระดับสุขภาพทางการเงิน	Mean Difference (I-J)	p-value
1. คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีทักษะและความชำนาญ	ระดับอ่อนแอ	ระดับปานกลาง	-0.25306	0.473
		ระดับดีมาก	-0.65306	0.077
	ระดับปานกลาง	ระดับอ่อนแอ	0.25306	0.473
		ระดับดีมาก	-0.40000*	0.003*
	ระดับดีมาก	ระดับอ่อนแอ	0.65306	0.077
		ระดับปานกลาง	0.40000*	0.003*
2. สมาชิกสวัสดิการชุมชนมีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมกัน	ระดับอ่อนแอ	ระดับปานกลาง	-1.31497*	0.000*
		ระดับดีมาก	-1.18027*	0.001*
	ระดับปานกลาง	ระดับอ่อนแอ	1.31497*	0.000*
		ระดับดีมาก	0.13469	0.271
	ระดับดีมาก	ระดับอ่อนแอ	1.18027*	0.001*
		ระดับปานกลาง	-0.13469	0.271

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons) ด้วยวิธี Least - significant Difference (LSD) (ต่อ)

รายการตัวแปร	(I) ระดับสุขภาพทางการเงิน	(J) ระดับสุขภาพทางการเงิน	Mean Difference (I-J)	p-value
3. สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้/แลกเปลี่ยนประสบการณ์	ระดับอ่อนแอ	ระดับปานกลาง	-1.02585*	0.003*
		ระดับดีมาก	-1.23810*	0.001*
	ระดับปานกลาง	ระดับอ่อนแอ	1.02585*	0.003*
		ระดับดีมาก	-0.21224	0.106
	ระดับดีมาก	ระดับอ่อนแอ	1.23810*	0.001*
		ระดับปานกลาง	0.21224	0.106
4. เจ้าหน้าที่ให้การดูแลอำนวยความสะดวกในการให้บริการ	ระดับอ่อนแอ	ระดับปานกลาง	0.45714	0.211
		ระดับดีมาก	0.93878*	0.015*
	ระดับปานกลาง	ระดับอ่อนแอ	-0.45714	0.211
		ระดับดีมาก	0.48163*	0.001*
	ระดับดีมาก	ระดับอ่อนแอ	-0.93878*	0.015*
		ระดับปานกลาง	-0.48163*	0.001*
5. เกิดการพัฒนาคุณภาพของกองทุนฯ ผ่านกระบวนการเรียนรู้	ระดับอ่อนแอ	ระดับปานกลาง	0.80340*	0.015*
		ระดับดีมาก	0.73810*	0.033*
	ระดับปานกลาง	ระดับอ่อนแอ	-0.80340*	0.015*
		ระดับดีมาก	-0.06531	0.600
	ระดับดีมาก	ระดับอ่อนแอ	-0.73810*	0.033*
		ระดับปานกลาง	0.06531	0.600
6. กองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับความสนับสนุนจากภาคีหรือภาครัฐ	ระดับอ่อนแอ	ระดับปานกลาง	-0.39592	0.196
		ระดับดีมาก	-0.73469*	0.022*
	ระดับปานกลาง	ระดับอ่อนแอ	0.39592	0.196
		ระดับดีมาก	-0.33878*	0.004*
	ระดับดีมาก	ระดับอ่อนแอ	0.73469*	0.022*
		ระดับปานกลาง	0.33878*	0.004*

*p-value < 0.05

1.3 ผลการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

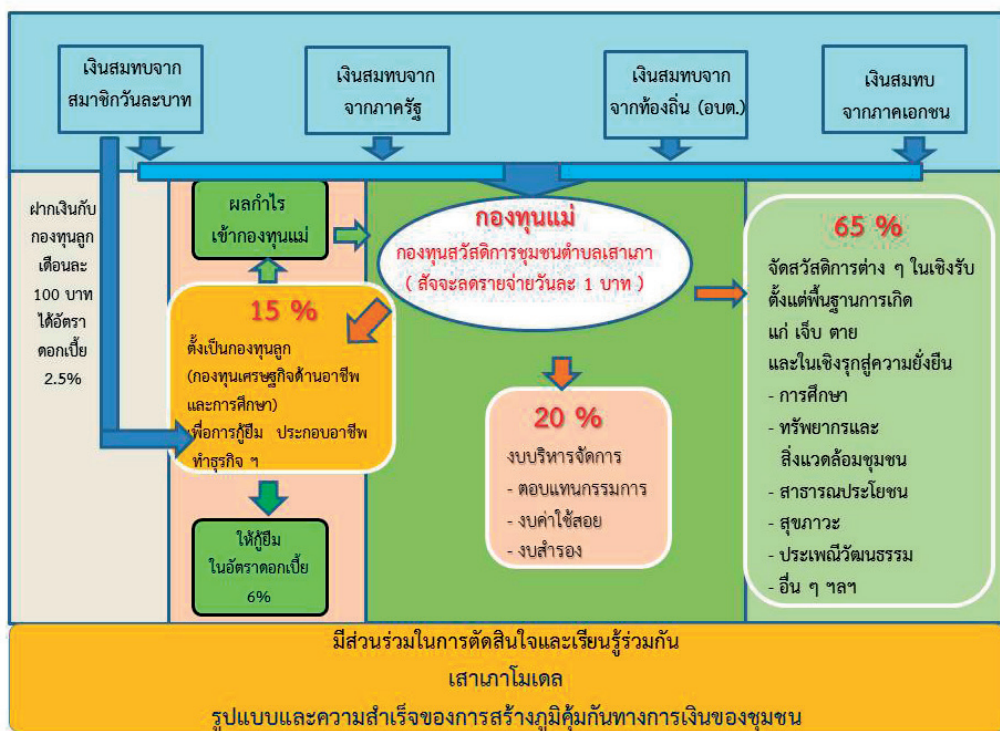
ในขั้นนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 เพื่อพิจารณา

ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ จำนวน 31 ตัวแปรว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่ โดยนำข้อมูลของตัวแปรอิสระทั้งหมดไปทดสอบความเหมาะสมด้วยค่า KMO ผลจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ผลการทดสอบความเหมาะสมตามตารางที่ 4.11 พบว่า KMO มีค่าเท่ากับ 0.814 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า สามารถใช้การวิเคราะห์ปัจจัยในการแบ่งกลุ่มปัจจัยใหม่ได้ ส่วนผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 นั่น คือ ตัวแปรอิสระทั้ง 31 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ระหว่างกันจากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และกำหนดกลุ่มปัจจัยเมื่อสามารถใช้การวิเคราะห์ปัจจัยในการแบ่งกลุ่มปัจจัยใหม่ได้ ลำดับถัดมา ผู้วิจัยจึงดำเนินการสกัดปัจจัย (Extraction) ด้วยวิธี Principal Component Analysis และหมุนแกนปัจจัยแบบ Varimax เพื่อกำหนดกลุ่มปัจจัยใหม่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการสร้างตัวแบบ ผลจากการหมุนแกนดังกล่าว ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การตัดสินใจเลือกตัวแปรที่สำคัญจากองค์ประกอบที่เกิดขึ้นจากการหมุนแกนเพื่อนำมาใช้ในการสร้างรูปแบบที่เหมาะสมที่มีต่อรูปแบบและความสำเร็จของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ Factor Standardized Coefficient) ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป เป็นตัวแปรสำคัญผลจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ข้อมูลทั้งหมดสามารถสกัดองค์ประกอบได้เป็น 9 องค์ประกอบหลัก ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 65.25 องค์ประกอบหลักประกอบด้วย (1) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน (2) ด้านความรู้ความเข้าใจในฐานคิดและจิตสำนึก (3) ด้านการเชื่อมโยงบูรณาการ (4) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการให้เป็นรายได้ (5) ด้านการจัดสวัสดิการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิต (6) ด้านการนำไปปฏิบัติใช้ไปใช้อย่างเหมาะสม (7) ด้านการป้องกันความเสี่ยง (8) ด้านการมีแผนรองรับผลกระทบ และ (9) ด้านการมีส่วนร่วม

1.4 ผลการศึกษารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนที่ดำเนินการโดยกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ซึ่งเป็นการผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการนำเสนอรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนที่เหมาะสม โดยการสร้างภูมิคุ้มกันที่ผ่านการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสาเภา นั้น ผู้วิจัยได้นำผลของการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ได้รับจากการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) จากการสกัดปัจจัย (Extraction) ด้วยวิธี Principal Component Analysis และหมุนแกนปัจจัยแบบ Varimax แล้ว เลือกพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป ผู้วิจัยเลือกนำประเด็นสำคัญที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป ได้องค์ประกอบที่สกัดได้ทั้ง 9 ด้าน มาร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำร่างรูปแบบแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนที่ดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ที่ได้พัฒนาขึ้นแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 18 คน แล้วตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) เป็นการเลือกใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย จากองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสามารถตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า [13] ได้ 4 วิธี ได้แก่ (1) การตรวจสอบความถูกต้องโดยเปรียบเทียบจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่ง ได้แก่ คณะนักวิจัยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งต่อไปนี้จะผู้วิจัยเรียกว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนได้แก่ และคณะทำงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย (1) ตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช (2) ตัวแทนคณะอนุกรรมการเสริมสร้างสวัสดิการชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช (3) ตัวแทนคณะอนุกรรมการติดตามประเมินผลและกลั่นกรองสวัสดิการชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช (4) ตัวแทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช (พมจ.) จำนวน 1 คน และ (5) ตัวแทนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสาเภา ที่มาจากตัวแทนคณะกรรมการ

กองทุนฯ และตัวแทนจากสมาชิก ผ่านการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อการวิพากษ์การพัฒนา รูปแบบแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน ที่ดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล โดยจัดประชุมกลุ่มย่อยและร่วมถอดบทเรียน เมื่อวันที่ 26 - 28 ธันวาคม 2561 ณ ที่ทำการประชุมกองทุนตำบลเสาเภา โรงเรียนขัวช่วย อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากนั้น จึงได้ปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จนสรุปได้ “รูปแบบและความสำเร็จของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชน จากการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเสาเภา” ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบและความสำเร็จของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเสาเภา “เสาเภาโมเดล”

จากภาพที่ 1 เป็นการถอดบทเรียนความสำเร็จของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนจากบริหารจัดการทางการเงินของกองทุนได้ออกแบบในการสร้างความมั่นคงและเกิดดอกออกผลมากขึ้น โดยจัดสรรออกเป็น กองที่ 1 เป็นกองกลางใช้ในการบริหารจัดการและกันสำรองไว้ จัดสรรเป็นร้อยละ 20 ของเงินกองทุนฯ กองที่ 2 ตั้งเป็นกองทุนลูก ชื่อว่า กองทุนเศรษฐกิจด้านอาชีพและการศึกษา เพื่อการกู้ยืม ทำอาชีพ ทำธุรกิจ ฯ จัดสรรเป็นร้อยละ 15 ของกองทุน ส่วนกองทุนลูก มีการออกแบบให้เกิดดอกออกผลมากยิ่งขึ้น โดยเงินกองทุนลูกสมาชิกสามารถกู้ได้ด้วย ทั้งนี้ เพราะกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเสาเภา (กองทุนแม่) ให้กู้ยืมไม่ได้ แต่การกู้ยืมนี้เงินไม่รั่วไหลออกไปแต่กลับช่วยเสริมสร้างกองทุนแม่ให้เข้มแข็งอีกด้วย ทั้งนี้ การที่สมาชิกที่สมทบเงินเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชน (หรือกองทุนแม่) ถ้าฝากเงินเข้ากับกองทุนลูกจะได้อัตราผลตอบแทนร้อยละ 2.5 ต่อปี ซึ่งในปัจจุบันผลตอบแทนดีกว่าฝากออมทรัพย์กับธนาคารที่ให้อัตราผลตอบแทนเพียงแค่อัตราร้อยละ 0.75 ต่อปี ส่วนกองทุนลูกก็ไปสร้างมูลค่าเพิ่มหาผลตอบแทนโดยการปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี

สรุปผลการศึกษา

รูปแบบและความสำเร็จของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนการวิจัยในครั้งนี้มีองค์ประกอบหลักประกอบด้วย ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน ด้านความรู้ความเข้าใจในฐานคิดและจิตสำนึก ด้านการเชื่อมโยงบูรณาการเรื่องเงินกับเศรษฐกิจพอเพียง ด้านรูปแบบการบริหารจัดการให้เป็นรายได้ ด้านการจัดสวัสดิการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกรวมถึงการนำไปปฏิบัติใช้อย่างเหมาะสม ด้านการป้องกันความเสี่ยงและการมีแผนรองรับผลกระทบ รวมถึง ด้านการมีส่วนร่วมโดยองค์ประกอบของปัจจัยด้านรูปแบบการบริหารจัดการให้เป็นรายได้ ซึ่งชุมชนได้นำไปปฏิบัติใช้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการศึกษา

ผลของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของวรเดช จันทรศร [14] ที่มองว่า นโยบายกองทุนต้องมีบริหารจัดการให้มีรายได้ให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินงานพร้อมขยายกิจการ ได้แก่ เงินฝากทุนสำรองและระบบสวัสดิการ เป็นต้น สมาชิกที่มีความต้องการสถานที่เก็บเงินออมการประกันชีวิต และความเสี่ยงต่าง ๆ ต้องมีความสะดวกในการบริการความรวดเร็วและค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่เหมาะสม และเพื่อการขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการทางการเงินแก่สมาชิกที่ขาดคุณสมบัติที่จะใช้บริการของธนาคารทั่วไป อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานกองทุนชุมชนฐานรากนั้นต้องมีกฎเกณฑ์และการกำกับดูแลให้เป็นมาตรฐานด้วย ซึ่งตรงกับการศึกษาของพงศ์พิพร อาภากร และคณะ [15] ที่เห็นว่าให้บริการทางการเงินระดับฐานรากออกกฎเกณฑ์คือการวางหลักการและวิธีปฏิบัติที่ช่วยสร้างวินัยให้กับโครงสร้างและการดำเนินงานของกองทุนฐานราก ซึ่งต้องมีมาตรฐานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเงิน และมาตรฐานการบัญชี โดยการบังคับใช้มาตรฐานเหล่านี้และการติดตามความเข้มแข็งด้านการเงินได้

นอกจากนั้น รูปแบบและความสำเร็จของกองทุนฯ ที่มีทั้งด้านส่งเสริมการออม และการกักตุนนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Robinson [16] ที่เห็นว่า บริการเงินฝากมีความสำคัญกับครัวเรือนยากจนมากกว่าบริการสินเชื่อ เนื่องจากการถือครองสินทรัพย์เป็นประโยชน์ต่อครัวเรือนไม่ว่าจะมีฐานะยากจนหรือร่ำรวย แต่การออมสามารถทำได้ยากกว่า ในขณะที่ การให้สินเชื่อส่งผลให้สมาชิกได้รับเงินทุนเพื่อประกอบกิจการทันทีโดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีเงินออมเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

1. การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนควรมีการเชื่อมโยงกับพรบ. กองทุนการออมแห่งชาติ โดยกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) [17] โดยใช้แนวคิดการให้เงินทำงานผ่านการออมเงิน เป็นระบบประกันสังคมให้กับผู้อยู่นอกระบบทั่วประเทศ ซึ่งมีรูปแบบเหมือนกองทุนประกันสังคมและกองทุนอื่น โดยรัฐจ่ายเงินสมทบส่วนหนึ่งเข้ากองทุนซึ่งส่งเสริมความเข้าใจในเรื่อง “เงิน” ของประชาชนในชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้และวินัยทางการเงิน เนื่องจากในพื้นที่ชุมชนมีกองทุนสวัสดิการชุมชนอยู่แล้ว และหากเชื่อมโยงให้ประชาชนมีวินัยในการออม โดยการลดรายจ่ายตามหลักสัจจะวันละบาท รวมทั้งส่งเสริมความรู้ทางการเงินที่ถูกต้องก็จะนำไปสู่การที่ชุมชนจัดการทางการเงินของตัวเองได้ในที่สุด

2. รัฐบาลต้องผลักดันเรื่องสวัสดิการชุมชนให้เป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งผลประโยชน์จากการผลักดันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนฐานรากที่เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน ซึ่งถ้าสนับสนุนส่งเสริมกองทุนสวัสดิการเข้มแข็งจนกองทุนสามารถพึ่งตัวเองได้แล้ว ภาครัฐจะลดการใช้งบประมาณในอนาคตได้

3. สวัสดิการชุมชนต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐกิจ องค์กรภาคเอกชน ทั้งนี้ ต้องมีกฎหมายที่จูงใจให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการสมทบ ได้แก่ การที่ภาคองค์กรธุรกิจ องค์กรภาคเอกชนสมทบสามารถนำไปลดหย่อนภาษีนิติบุคคล หรือลดหย่อนภาษีบุคคลธรรมดาได้ เหมือนกรณีบริจาคที่นำมาลดหย่อนภาษีได้ เป็นการร่วมทำความดี เป็นไปตามหลักคิด “กองทุนบุญ”

เอกสารอ้างอิง

- [1] Kenan Institute Asia. (2014). *Labor debt problem resolution to strengthen the Thai economy sustainably*. Retrieved March 16, 2015, from <http://www.kenan-asia.org/th/allmedia/blog/item/222-blog-post-20>. (in Thai)
- [2] Bank of Thailand. (2016). *Household Financial Access Survey 2016*. Financial Institutions Strategy Department, Bank of Thailand. (in Thai)
- [3] Community Organizations Development Institute (Public Organization). (2016, January 16). Summary of the project of the Commonwealth Community Welfare. *Community news*. 10. (in Thai)
- [4] Yunus, M. (1990). *Grameen Bank: organization and operation, Microenterprises in Developing Countries*. London: Intermediate Technology Publications.
- [5] Nakhon Si Thammarat Provincial Administration Organization. (2014). *Nakhon Si Thammarat Community Welfare Assembly Report*. Retrieved March 12, 2014, from: <http://www.codi.or.th/2015-08-04-11-01-52>. (in Thai)
- [6] Yunus, M. (2007). *Creating a World without poverty: Social business and the future of capitalism*. New York: Public Affairs. (in Thai)
- [7] Vasee. P. (2004). Integrated and sustainable development by setting the area as a location for peace and happiness in every village, every district and every province. *Journal of Language and Culture*, 23(1), 5-14. (in Thai)
- [8] Creswell, J. W. (2015). *A concise introduction to mixed methods research*. Thousand Oaks, C.A.: Sage Publications. (in Thai)
- [9] Sri Sai. S. (2008). *Applied statistics for social science research*. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)
- [10] Bank of Thailand. (2014). *Thai Financial Literacy Survey 2014*. Financial Institutions Strategy Department, Bank of Thailand. (in Thai)
- [11] Chantavanich. S. (2008). *Qualitative research methods*. Bangkok: Chulapress, Chulalongkorn University. (in Thai)
- [12] OECD. (2009). *Measuring Financial literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting and Internationally Comparable Survey of Financial Literacy*. INFE International Network on Financial Education.

- [13] Nonthapatamadul. K. (2011). *Qualitative research in social welfare: concepts and research methods*. Bangkok: Thammasat University Press. (in Thai)
- [14] Chantarasorn. W. (2008). *An Integrated Theory of Public Policy Implementation*. Bangkok: The Association of Researchers of Thailand. (in Thai)
- [15] Aparkorn. P. (2011). *The roles of Microfinance in promoting financial access*. Fiscal Policy Office. Ministry of Finance. (in Thai)
- [16] Robinson. M. (2001). *The Microfinance Revolution*. Washington, DC: The World Bank.
- [17] National Savings Fund. (2017). *Introduction to the National Savings Fund*. Retrieved January 14, 2017, from: <https://www.nsf.or.th/index.php>. (in Thai)